דף יט

בענין קבלת צדקה מנכרים (המשך)

בדף שעבר התחלנו בדין קרבן עולה של עכו"ם, שמקבלים אותו אף שאין קרבנו בא לכפר או לרצות, אלא אינו אלא בגדר דורון. והבאנו דלכאורה יש להקשות מזה על הדין שאין מקבלים צדקה מן העכו"ם. והבאנו את ביאורו של ההגהות אשרי, דכיון שקרבנם אינו אלא דורון ואינו בא לכפר, אין בזה החשש שיש בקבלת צדקה מן העכו"ם.

והבאנו עוד שיש ב' טעמים עיקריים בדבר, המבוארים בשני מקומות בש"ס ונפסקו להלכה בשו"ע וז"ל "אסור לישראל ליטול צדקה מן העכו"ם בפרהסיא, ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל ואינו יכול ליטלה מהעכו"ם בצינעא, הרי זה מותר", ואח"כ כתב "עכו"ם ששלח ממון לישראל לצדקה, אין מחזירין אותו משום שלום מלכות, אלא נוטלין ממנו וינתן לעניי עכו"ם בסתר כדי שלא ישמע השר".

נמצא דיש ב' טעמים עיקריים שלא לקבל צדקה מן העכו"ם. חדא משום חילול ה', שכאשר מקבלים מהם צדקה בפרהסיא נראה כאילו ישראל אינם מפרנסים את ענייהם ונצרכים לחסדי האומות. ועוד משום שע"י קבלת צדקתם תעמוד להם זכות זו, ועי"ז תתארך מלכותם ויתארך גלותם של ישראל.

ויש לעיין אם שני הטעמים הללו שייכים בכל מקרה בשוה, או דיש חילוק בין קבלה מעכו"ם יחידי לבין קבלה ממלכות או רשות של עכו"ם. הציץ אליעזר (חלק טו סי' לג אות ה) כתב וז"ל "אנו למדים משתי הסוגיות הללו, שבב"ב ובסנהדרין, טעמים שונים לאיסור קבלת צדקה מן העכו"ם, ומבחינים כאילו שיש חילוק בזה בין קבלה מהרשות העכו"מית השלטונית, לבין קבלה מעכו"ם יחידי, דבקבלה מהרשות השלטונית איכא איסור משום ביבוש קצירה תשברנה וגו', ובקבלה מיחיד האיסור הוא משום חילול השם".

ועל פי זה כתב להלכה "ואם כנים אנו בחילוק זה א"כ יצא לנו להלכה דבקבלה מיחיד אם הוא בצורה ובדרך שאין בזה משום חילול ה', אזי מותר לקבל, ולא שייך לאסור משום ביבוש".

לפי דבריו, הטעם שלא להוסיף להם זכות שעי"ז תתארך מלכותם נאמר בעיקר בקבלה מן הרשות השלטונית, ואילו בעכו"ם יחידי עיקר הנידון הוא משום חילול ה'. וממילא במקום שהקבלה מן היחיד נעשית באופן שאין בו משום חילול ה', יש מקום להתיר.

על פי יסוד זה התיר הציץ אליעזר למעשה לבית החולים שערי צדק לקבל נדבה מאשה נכרית עבור מכון הלב של בית החולים. וביאר, דכיון שמדובר בעכו"ם יחידי, אין כאן החשש של "ביבוש קצירה תשברנה", וכל הנידון הוא רק מצד חילול ה'. ובנידון זה כתב דמשום חילול ה' אין לחוש, משום שאין כאן קבלת צדקה מחמת חוסר יכולת, אלא תוספת עזרה לצורך החולים. ומשום כך מסיק שמותר לקבל מעכו"ם יחידי התנדבות כזאת.

מעתה יש מקום לשאול שאלה מעשית נוספת, שכבר נשאלה לפני מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, האם מוסד צדקה או ישיבה רשאים לכבד נכרי בדינר (Dinner) וכדומה, באופן שכבוד זה יעלה מאוד את רמת הדינר ואף יביא לכך שנכרים נוספים יתרמו למוסד. ויש לעיין אם גם בזה שייכים החששות שנתבארו לעיל, או שמא יש מקום לחלק בין קבלת צדקה רגילה לבין תרומה הבאה במסגרת כבוד ותמיכה במוסד.

ובעז"ה בדף הבא נמשיך לברר ענין זה למעשה.